

Inicijativni gradski NOO Koprivnice osnovan u listopadu 1943. godine

Povijest se ne može, niti smije mijenjati i nadopunjavati ili reducirati po vlastitu nahođenju. U povijesti je bilo i ima dosta događaja i zbivanja koji nisu u potpunosti rasvijetljeni niti stavljeni u onaj vremenski period u kojemu su se mogli zbiti ili su se zaista dogodili. Takve događaje i zbivanja treba istraživati, znanstveno obraditi i dokazati. Ni jedan povijesni falsifikat koji je sastavljen tokom povijesti¹ nije mogao promaći pažnji znanstvenika. Treba reći da je u povijesti jugoslavenskih, kao i drugih naroda, posebno u srednjem vijeku, napisano mnogo falsifikata. Mnogi od njih su dugo vremena sloveli kao originalni dokumenti i na osnovi njih pisana je i stvarana povijest određenog razdoblja. Dokazujući da su takvi dokumenti falsifikati, naravno da je trebalo mijenjati i povijesnu sliku određenog razdoblja jer se kod takvih falsifikata radi o krivoj interpretaciji nekog razdoblja, odnosno, perioda u kojemu je živio falsifikator, ili onaj po čijoj naredbi i za čiju korist je falsifikat izrađen.

Događaj o kojem će ovdje još jednom biti riječi nije se zbio tako daleko u povijesti, niti o njemu postoji pisani dokument koji bi ga posebno interpretirao. Postoji samo nekoliko zapisanih mišljenja i sjećanje na njega, koja se međusobno razilaze u njegovu datiranju. Budući da sada možemo iznijeti, uz ono što je već zapisano, još neke pokazatelje koji će zaključak usmjeriti na datum koji je već alternativno iznijet, smatramo da će ovaj članak samo staviti točku na konačni datum održavanja jednog, vrlo bitnog, događaja iz naše revolucionarne povijesti koji se zbio 1943. godine u Koprivnici. Riječ je o održavanju sastanaka i osnivanju Inicijativnog Gradskog narodnooslobodilačkog odbora Koprivnice.

Inicijativni Gradski NOO osnovan je u Peterancu u kući Kate Blažek, u bivšoj ulici Polanec. To je bilo poznato, i u knjizi Ante Dobrile zapisano kao jedino točno i sigurno. Bez obzira na činjenicu da bi se dan osnivanja ilegalnog Gradskog NOO Koprivnice, na osnovi svega onoga što je iznijeto u knjizi Ante Dobrile-Pepe, organizatora ustanka na bilogorsko-podravskom području i prvoga komandanta slobodne Koprivnice 1943. godine, mogao smjestiti od početka kolovoza pa sve do početka listopada 1943. godine, ipak ovaj krajnji datum je jedino moguće prihvatiti kao najispravniji i najtočniji. Spomenimo na ovom mjestu još jedanput iz-

vore na osnovi kojih se mogu izvoditi alternativni zaključci oko dana osnivanja Gradskog NOO Koprivnice, krenuvši od pismenih izjava i svjedočanstva koja su data najranije, dakle koja su bila svježija i bliža ovom događaju. Prema Izvještaju OK KPH Bjelovar od 10. kolovoza 1943. godine vidi se da do rujna mjeseca 1943. godine na području bjelovarskog okruga ne postoji niti jedan gradski NOO. Prema obavijesti OK SKH u Koprivnici i gradskom Muzeju u Koprivnici od 4. svibnja 1976. koju daju Mijo i Marija Šimek, Kata i Bara Blažek, Tomo Čiković, Valko Loborec i Petar Mihajlović, proizlazi da je Gradski NOO u Peterancu osnovan 8. kolovoza 1943. Dopuštaju da je to bilo možda i nešto kasnije, ali svakako u kolovozu. O postojanju nekog Gradskog NOO na području okruga Bjelovar ne nalazimo nikakvog spomena ni u zapisniku Okružne Konferencije NOO-a Bjelovar u Mičetinskom jarku od 12. rujna 1943. godine. Na osnovu sjećanja Ante Dobrile, on se je 12. rujna 1943. u Mičetinskom jarku sastao sa Stjepanom Prvčićem i Tomom Gažijem bilo je riječi o potrebi proširenja aktivnosti NOP-a na području Koprivnice i potrebi osnivanja Gradskog NOO-a Koprivnica.

Mišljenja i pogledi na to pitanje bila su identična. Nadalje je bilo riječi o danu i datumu održavanja sastanaka i osnivanja Gradskog NOO-a Koprivnica. Zaključeno je da bi za datum osnivanja i za održavanje sastanaka bilo najbolje uzeti jedan od nailazećih dana većih katoličkih blagdana jer bi tih dana kretanje bilo manje zamjetljivo (posebno zato jer se radi o aktivnostima koje bi mogle biti lako zamijećene od neprijatelja u Koprivnici). Ovdje se više ne bi zadržavali u opisivanju daljih aktivnosti Ante Dobrile na ovom području, već ćemo samo u kasnijem razmatranju uzeti u obzir drugi i krajnji datum, koji Ante Dobrila navodi u svojim sjećanjima kao krajnji, a i vrlo vjerojatan datum osnivanja Gradskog NOO-a Koprivnice. Pri razmatranju postojeće pisane dokumentacije, koja se mora uzeti u obzir prilikom utvrđivanja spomenutog datuma, treba spomenuti još i pismenu izjavu Valka i Marije Loborec iz 1951. godine, biografiju Stjepana Prvčića iz 1953. godine i Izvještaj OK KPH Bjelovar od 7. listopada 1943. upućen CK KPH. Izvještaj je pisao Grga Jankež na osnovu usmenog izvještaja koji mu je podnio Ante Dobrila 8. listopada 1943. U Izvještaju se navodi da NOO-i postoje u gradovima Đurđevcu, Bjelovaru i Koprivnici, dok u Križevci-

Prijamni broj 2918 1943.Odjel Int. 626

Poviest bolesti

I. razr.

Ime i prezime

Valdo Loborec

Godina rođenja

1899.

Primljen-(a)* u bolnicu

dana

3. VIII.

1943.

Vjeronpoviest

kat.

Bračno stanje (obiteljski stalež)

ženjen

Odušten-(a) iz bolnice

dana

21. VIII.

1943.

Zanimanje

tiskar

Rodno mjesto

Koprivnica

umro (umrla)

Nadležno mjesto

Koprivnica

dana

1943.

Obćina

Koprivnica

Premješten-(a)

Kolar

Koprivnica

Bio-(bila) u bolnici na liječenju

19

dana

Od kuda je došao-(la)

iz Koprivnice

Kako je odušten-(a)

izlijučin

Diagnoza:

Reurit. pseud. sui.

Anamnesa:

Otac umro od Ca ventriculi, a mati od starost.
 Ima 7 živ brata, zdravi; 3 sestre umrle. 1 sestra
 umrla od Ca uteri, druga kod operacije na želucu?
 a treća od upale pluća. 1 brat poginuo u ratu.
 Ima 2 djece, zdravi.

Kao dijete prebolio ospice. Kanjuj zdrav.

Pred mjesec dana počeo za probadati na lijevoj
 strani ispod rebra. Dugo temperatura, glavobolja
 i jako ne spava. Došlo veliko umor.

Apetit slab, stolica nezdrava, umoraj umeren.
 Kri. ehf. negativna. halo pij!

status pr.

Pulmo: pikački peritonij atak h.d.D. do
3 psta iasad ang. inf. rekaplom. Ovdje
bazalno jedna cijina atelitalt. peribotaj
Znač. atak. h.o.
Röntg.: Intenzivna difuzna zjena sante
donji dio cijevij pleuraj polje i ostikis
parabolizirana linijama koje ovisi lateralno
do ~~stredy~~ ^{donji} ruba costae 11.

Cr.: resusatio dilatatione prema cijevij. dijelat
nešto promaknut prema donji strani.
Auscult. h.o.

R.R. 120/75.

Temp.: h.o.

Šicu: peritonijom povisau.
Lukračići i alar: Vidli peritof!

S.E. 31-57.

Peritonijom pumbrije: Vidli peritof!

Terapiji: Calc. "Sandor" i.v. Cefim forte
i.m.

Watr. solic., bilic.

4. VIII. Pumbrije 550ccm. ojektlo iztog nešto
zavrnulovj exudata.

5. VIII. Afekcijam.

INV. BR. 4784 c

ma NOO još nije osnovan. Pored Izvještaja sa održane Konferencije OK KPH Koprivnica i obavijesti o osnivanju partijske ćelije u Sokolovcu, drug Dobrila je druga Jankeza obavijestio i o osnivanju Ilegalnog Gradskog narodnooslobodilačkog odbora Koprivnice. Na osnovu Izvještaja jedini zaključak koji se nameće jeste da je 7. listopad morao biti krajnji datum kada je mogao biti osnovan Gradski NOO. Budući da su izvještaji obično

pisani nakon nekoliko dana i slani sa zakašnjenjem, na osnovu njega ovaj datum se može uzeti i kao moguć. A sada da započnemo sa drugim dijelom ovog rada, odnosno sa iznošenjem onoga novoga, što do sada nije objavljeno i na osnovu čega i pomoću čega bi se ovaj datum mogao u potpunosti rasvijetliti i utvrditi. Krenimo prvo od sudionika ovoga sastanka, koji su ujedno postali i članovi Inicijativnog Gradskog narodnooslo-

bodilačkog odbora Koprivnice. Jedan od sudionika i članova tog ilegalnog Gradskog NOO, kako iz svega naprijed navedenog slijedi, bio je Valko Loborec. Ako to prihvatimo kao činjenicu, a uistinu je bilo tako, onda 8. kolovoza 1943. kao dan sastanka i osnivanja IG NOO otpada kao mogući termin. Naime, Valko Loborec je u kolovozu mjesecu 1943. bio bolestan i ležao je u Gradskoj javnoj bolnici u Koprivnici gdje je bio na liječenju.² Riječ je o težoj bolesti, o upali pluća i bolničko liječenje je trajalo od 3. do 21. kolovoza 1943.³ Nakon izlaska iz bolnice, trebao je mirovati, što bi se drugim riječima moglo reći da Valko Loborec ni do kraja kolovoza mjeseca iz zdravstvenih razloga nije mogao sudjelovati na jednom ovako važnom sastanku, niti se prihvatiti ovako odgovorne dužnosti i posla. Ovo je iznijeto na osnovu Povijesti bolesti i bolesničkog lista⁴ za pacijenta Valka Loborca koji je u Gradsku javnu bolnicu primljen pod brojem 2 918/1943. Na osnovu pismene izjave⁵ Božene Loborec, kćeri Valka Loborca, koju je dala Muzeju grada Koprivnice, doznajemo da je njen otac Valko Loborec u Peteranec na sastanak, na kojem je osnovan IG NOO, išao zajedno s Tomom Prosenjakom-Japom. Da bi bili što manje uočljivi i primijećeni, išli su prijemkim putem uz daničku šumu. Putem prema Danici njih dvojica su se susrela sa ustaškim logornikom profesorom Udžbincem koji se vraćao s Danice gdje je bio u razgledavanju ostataka srušenog aviona koji je pao negdje iza daničke šume. Nakon ovoga uzmi-mo odmah u razmatranje članak Mije Mikora »Dopuna uz tekst Jove Rojčevića u Podravskom zborniku 1980. godine«, objavljen u Podravskom zborniku 1986. godine.⁶ Kako ne bi sada išli u prepričavanje cijeloga sadržaja ovoga teksta, uzet ćemo samo tri podatka. Mijo Mikor, koji je radio u puškarskoj radionici? Komande kalničkog područja, gdje je bio i šef, u radionicu je došao, prema svom kazivanju, 15. rujna 1943. godine. Za vrijeme oslobođenja Ludbrega 4. listopada 1943.⁸ naše jedinice su zarobile nekoliko teških mitraljeza s avionskim nišanima koji su dopremljeni u puškarsku radionicu u Ribnjak, na Kalnik, radi popravka. Kako je ovo područje nekoliko dana za redom nadlijetao jedan ustaški izviđački avion, jednog je dana, iz jednoga od tih mitraljeza na avion otvorena vatra. Avion je odletio prema Koprivnici i više se nije pojavljivao. Nakon rata Mijo Mikor je doznao da je avion pronađen negdje u blizini Koprivnice, a u tijelu pilota da je pronađen (mitraljeski) metak, na osnovu čega se može zaključiti da

je za vrijeme vatre bio pogođen pilot⁹ koji nije više mogao upravljati letjelicom. Iz ovoga zaključujemo, da datum održavanja sastanka u Peterancu treba staviti poslije 4. listopada 1943. Kako iz spomenutoga članka možemo vidjeti, radionica je radila dosta dobro, a i radnici su bili stručni ljudi, stoga možemo reći da je popravak obavljen relativno brzo. Krajnji datum kada je ovaj sastanak u Peterancu mogao biti održan, je 7. listopada 1943. Ovo naglašavamo zbog toga jer bi se sada moglo postaviti još samo jedno pitanje: Da li je oružje baš tako brzo moglo biti osposobljeno za upotrebu?

Pored svega do sada iznijetoga, ovdje ćemo dati još i kratku analizu i pregled situacije i zbivanja toga vremenskog perioda 1943. godine, kako na svjetskom, tako i na jugoslavenskom bojištu. Druga polovina 1943. godine u pogledu dominacije na vojnom polju u potpunosti je u znaku uspjeha i prevlasti savezničkih snaga koje sve čvršće stežu обруч oko snaga hitlerovske Njemačke. Kapitulacija Musolinijeve Italije, tog najjačeg Hitlerova saveznika u Evropi, postala je samo pitanje dana. U Jugoslaviji je do potpunog izražaja došla snaga i herojstvo Titovih partizana kroz do tada slavno okončanih pet neprijateljskih ofenziva, ali i kroz borbe na čitavom prostoru tokom kojih je stvaran sve širi oslobođen prostor. Neprijateljske snage čvrsto su držale samo veća gradska središta gdje su bile stacionirane veće vojne snage, a kapitulacijom Italije¹⁰ i njenih snaga, u Jugoslaviji je stvoreno veliko područje koje napuštaju poražene talijanske snage. Kako su Nijemci pod svaku cijenu željeli zauzeti ovo područje prije snaga NOV i POJ ili eventualnog zračnog desanta savezničkih snaga, oni vrše pregrupaciju svojih snaga na jugoslavenskom bojištu, a glavnina snaga usmjerena je prema jugu zemlje. Ovom akcijom i ovim pregrupiranjem snaga u sjevernim dijelovima naše zemlje¹¹ dolazi do smanjenja neprijateljskih vojnih snaga, a time i do stvaranja mogućnosti i uvjeta za lakše i intenzivnije djelovanje jedinica NOV i POJ na ovom području. Sagledavajući ovakvu situaciju, možemo to uzeti kao još jedan od razloga da bi upravo u tom periodu trebalo tražiti datum osnivanja ilegalnog Gradskog narodnooslobodilačkog odbora Koprivnice. Ako uzmemo da je taj sastanak održan na jedan od katoličkih blagdana, 14. rujna¹² ili 7. listopada¹³ 1943. godine onda ovaj drugi datum, a na osnovu svega naprijed iznijetoga, treba uzeti kao vjerojatniji i više moguć.

BILJEŠKE

1. Najviše ih je napisano u srednjem vijeku
2. U povijesti bolesti (otpusnom listu) stoji da je pacijent bio na liječenju od 3. VIII. do 21. VIII. 1943. godine
3. Uz povijest bolesti u Muzeju grada Koprivnice se nalazi i snimljeno stanje bolesnika (Povijest bolesti inv. br. 4784, snimak o kretanju zdravstvenog stanja inv. br. 4875)
4. U traženju spomenute Povijesti bolesti i snimljenog stanja pomogao je ravnatelj Medicinskog centra »Dr. Tomislav Bardek« Koprivnica Dr. Krešimir Švarc
5. inv. br. 4 747
6. Mijo Mikor, Dopuna uz tekst Jove Rojčevića u Podravskom zborniku 1980. godine, Podravski zbornik, Koprivnica 1986.
7. Puškarska radionica u Ribnjaku, na Kalniku osnovana je u kolovozu mjesecu 1943. godine.
8. Pri oslobođenju Ludbrega učestvuju 28. udarna slavonska divizija i brigada »Braća Radić«
9. Prema kazivanju Martina Nemca, doktora zubara iz Koprivnice radi se o avijatičaru Ferenc Josipu
10. Do kapitulacije Italije dolazi 8. rujna 1943.
11. Misli se prije svega na područje sjevero-zapadne Hrvatske
12. Radi se o blagdanu »Uzvišenje sv. Križa«
13. Radi se o blagdanu »Presvete krunice blažene djevice Marije«

IZVORI I LITERATURA:

- Povijest bolesti za Valka Loborca, inv. br. 4784, Muzej grada Koprivnice
- Nalaz pluća sa dijagnozom, inv. br. 4785, Muzej grada Koprivnice
- Pismena izjava Božene Loborec, inv. br. 4747, Muzej grada Koprivnice
- Usmena izjava doktora zubara Martina Nemca
- Ante Dobrila-Pepo, Prilozi za povijest NOB-a koprivničkog kraja od 1941. do 1945. godine, Koprivnica 1983. Osnivanje ilegalnog Gradskog NOO Koprivnica
- Jovo Rojčević, Ribnjak je živio za Kalnik, Podravski zbornik 80. Koprivnica 1980.
- Mijo Mikor, Dopuna uz tekst Jove Rojčevića u Podravskom zborniku 1980. godine, Podravski zbornik 1986. Koprivnica 1986.
- Antun Sliščak, Muzej nije konzultiran, - Još u povodu napisa »Sjećanje na povjesni događaj« i »Nisam bio sudionik« Glas Podravine broj 33, 29. kolovoza 1986.